Anna Galik
II rok Niestacjonarnych Studiów Doktoranckich WE UG

Koszty pracy i bezrobocie w Polsce w 2014 roku

Wstęp

Na rynek pracy składa się podaż, czyli osoby poszukujące pracy oraz popyt, czyli wolne miejsca pracy w przedsiębiorstwach. Utrzymanie równowagi pomiędzy stroną popytu a podaży stanowi niełatwe wyzwanie dla decydentów polityki gospodarczej kraju. W gospodarce rynkowej najczęściej występuje niedobór miejsc pracy w stosunku do osób jej poszukujących. Prowadzi to do powstania bezrobocia, które jest głównym problemem rynku pracy.

Główny Urząd Statystyczny (GUS) rejestruje stopę bezrobocia w postaci procentowego udziału liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Według danych opublikowanych przez GUS pod koniec listopada 2014 r., w miesiącu październiku 2014 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wyrażona w procentach wyniosła 11,3%, co stanowi spadek wartości w porównaniu do miesiąca poprzedniego o 1,7 punktu procentowego, ponieważ według danych za wrzesień 2014 r. stopa bezrobocia wyniosła 11,5%[15].

Bezrobocie odciska piętno na całej gospodarce w aspekcie zarówno ekonomicznym jak i społecznym. Brak pracy przyczynia się do izolacji społecznej, frustracji, depresji, a także rozwoju patologii. W perspektywie ekonomicznej, bezrobocie powoduje np.: pogorszenie stanu budżetu państwa w wyniku obniżenia wpływów z tytułu podatków czy wydatków na zasiłki i inne formy pomocy społecznej (np. szkolenia), pogorszenie sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin oraz zatrudnienie w tzw. szarej strefie ze względu na wysokie koszty związane z zatrudnieniem. Do przyczyn bezrobocia w Polsce należą między innymi wysokie koszty pracy, czyli wszelkie obciążenia, jakie przedsiębiorca ponosi w związku z zatrudnieniem pracownika. Koszty pracy stanowią istotną część kosztów ponoszonych przez pracodawców. Wysokie koszty pracy zmuszają przedsiębiorcę do ograniczenia kosztów, a tym samym do redukcji poziomu zatrudnienia.

[15] GUS, http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/miesieczna-informacja-o-bezrobociu-rejestrowanym-w-polsce-w-pazdzierniku-2014-roku,1,33.html [dostęp: 29.11.2014].

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na wysokie koszty pracy, co bezpośrednio oddziałuje na bezrobocie w kraju. Analizę przeprowadzono w oparciu o najbardziej aktualne, dostępne dane za rok 2014. W pierwszej części artykułu scharakteryzowano aktualną wysokość kosztów pracy dla płacy minimalnej, którą pracodawca zobligowany jest ponosić z tytułu zatrudnienia pracownika na podstawie umowy o pracę. Następnie przedstawiono poziom i strukturę bezrobocia w Polsce od stycznia do października 2014 r. Kolejna część artykułu poświęcona jest badaniu zróżnicowania stopy bezrobocia według województw korzystając z danych na koniec października 2014 r. Na zakończenie, na podstawie wniosków wyciągniętych z analizowanego materiału, wskazane zostały propozycje, w jaki sposób można starać się wpłynąć na obniżenie stopy bezrobocia.

W toku badań wykorzystano przede wszystkim metodę dokumentacyjną. Analizowano dokumenty instytucji, tj. Głównego Urzędu Statystycznego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Diagnoza ilościowa problemu wymagała zastosowania metod teoretyczno-opisowych, z uwzględnieniem analizy danych statystycznych. Ponadto w badaniach dokonano przeglądu literatury, definicji i stanowisk teoretycznych oraz wyników badań empirycznych.

1. Koszty pracy w Polsce w 2014 roku

Szczególnie ważnym aspektem w kontekście stopy bezrobocia są wysokie koszty pracy, czyli wszelkie obciążenia pracodawcy z tytułu zatrudnienia pracownika. Są to koszty pracy związane z wynagrodzeniem pracownika, koszty ubezpieczeń pracownika (składki ubezpieczeniowe emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych) oraz koszty szkolenia pracownika.

Dane przedstawione w tabeli 1 dowodzą, że w 2014 r. przy zatrudnieniu pracownika na umowę o pracę z minimalnym wynagrodzeniem 1680 PLN brutto, pracownik otrzymuje do wypłaty 1237,20 PLN, natomiast pracodawca ponosi ostatecznie koszt w wysokości 2028,43 PLN. Płaca pracownika do wypłaty stanowi zaledwie ponad 60% finalnego kosztu pracodawcy, a koszty związane z ubezpieczeniami wynoszą aż prawie 40%.

Jak zauważa M. Kabaj, zbyt wysokie obciążenie pracodawców prowadzi do osłabienia tempa wzrostu gospodarczego, wzrostu kosztów funkcjonowania firm i ma negatywny wpływ na konkurencyjność i zatrudnienie. Dlatego też większość krajów UE dąży do ustabilizowania lub obniżenia tych kosztów przez kontrolę wydatków publicznych, co w konsekwencji prowadzi do spadku bezrobocia[16].

[16] M. Kabaj, *Niektóre czynniki determinujące wzrost zatrudnienia w UE i w USA* [w:] *Rynek pracy w wybranych krajach. Metody przeciwdziałania bezrobociu,* red. E. Kryńska, Warszawa 1999, s. 71.

Tabela 1. Kalkulacja wysokości wynagrodzenia netto dla pracownika i finalnego kosztu dla pracodawcy z tytułu zatrudnienia pracownika na umowę o pracę dla minimalnej wysokości wynagrodzenia w 2014 roku

Rodzaj umowy – umowa o pracę, koszty standardowe	
Płaca podstawowa (minimalna)	**1680,00**
Ogółem przychód	1680,00
Podstawa składki na ubezpieczenie społeczne	1680,00
Ubezpieczenie emerytalne (9,76%)	163,97
Ubezpieczenie rentowe (1,5%)	25,20
Ubezpieczenie chorobowe (2,45 %)	41,16
Razem składki na ubezpieczenie społeczne	230,33
Koszty uzyskania przychodu	111,25
Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne	1449,67
Podstawa naliczenia podatku dochodowego	1338,00
Kwota wolna 46,33	46,33
Potrącona zaliczka na podatek dochodowy	194,51
Składka ubezpieczenia zdrowotnego (9,00%)	130,47
Ubezpieczenie zdrowotne (7,75%)	112,35
Należna składka na podatek dochodowy	82,00
Do wypłaty dla pracownika	**1237,20**
Ubezpieczenie emerytalne -pracownik 9,76%	163,97
Ubezpieczenie rentowe -pracownik 6,5%	109,20
Ubezpieczenie wypadkowe (1,93%)	32,42
Fundusz pracy (2,45%)	41,16
Fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych (0,1%)	1,68
Łączny koszt pracodawcy	**2028,43**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ZUS[17].

Do najważniejszych czynników odpowiedzialnych za niską skłonność pracodawców do zatrudnienia nowych pracowników należą wysokie pozapłacowe koszty pracy. Jest to różnica między finalnym kosztem pracodawcy z tytułu zatrudnienia pracownika a wysokością środków wypłaconych pracownikowi. Do pozapłacowych kosztów pracy zalicza się podatek dochodowy od osób fizycznych (pokrywany z przychodu pracownika) oraz składki na ubezpieczenia społeczne (opłacane przez pracownika i pracodawcę). Część tych wydatków stanowi podstawę przyszłej emerytury pracownika, natomiast znacząca więk-

[17] Strona oficjalna ZUS, http://www.zus.pl/seminariaprognozy/default.asp?p=1&id=35 [dostęp: 9.05.2014].

szość przeznaczana jest na inne aktualne wydatki państwa, np. wcześniejsze emerytury, renty chorobowe, transfery dla bezrobotnych. Im wyższe są wydatki publiczne tym większa, tym zatrudnienie pracowników staje się bardziej kosztowne. Prowadzi to w konsekwencji do spadku motywacji pracodawcy do tworzenia nowych miejsc pracy i wzrostu tendencji do ograniczania wielkości zatrudnienia[18]. Analizując sytuację z perspektywy pracownika, który chce otrzymywać jak najwyższe wynagrodzenia do wypłaty, jego gotowość do akceptacji obniżenia wysokości wynagrodzenia netto jest tym niższa, im mniejsza jest różnica pomiędzy wynagrodzeniem netto a dostępną formą pomocy społecznej. Im łatwiej dostępne są zasiłki, z których osoba bezrobotna może skorzystać w przypadku utraty czy braku pracy, tym bardziej spada gotowość pracownika do pracy.

Razem ze wzrostem udziału pozapłacowych kosztów pracy w całkowitych kosztach pracy, maleje podaż pracy i oficjalny popyt na pracę, a wzrasta zatrudnienie w szarej strefie. Im większa jest skala zatrudnienia w szarej strefie, tym niższe są wpływy budżetowe i większe ryzyko dla stabilności finansów publicznych. Polityka podwyższania pozapłacowych kosztów pracy, aby zrekompensować ubytki w dochodach budżetowych związanych ze wzrostem zatrudnienia w szarej strefie prowadzi do powstania błędnego koła i w konsekwencji prowadzi do wzrostu stopy bezrobocia[19].

2. Stopa bezrobocia od stycznia do października 2014 roku

Główny Urząd Statystyczny, co miesiąc, na swojej stronie internetowej, publikuje informacje dotyczące stopy bezrobocia. Dane upubliczniane są z jednomiesięcznym opóźnieniem ze względu na czas potrzebny do zebrania i przetworzenia materiałów. Analizując najnowsze dane, czyli od stycznia do października 2014 r. przedstawione na rysunku 1 dostrzec można, że na początku roku stopa bezrobocia utrzymuje się na wyższym poziomie aniżeli w drugiej połowie roku. Najwyższy poziom stopy bezrobocia odnotowuje się w styczniu i lutym na poziomie 13,9%, natomiast najniższy w październiku i wynosi 11,3%.

Obserwowany na rysunek 1 spadek stopy bezrobocia w sezonie zimowym związany jest między innymi z sezonowością i okresową zmiennością warunków klimatycznych oraz cyklów produkcji. Zazwyczaj obserwuje się, że ze względu na dostępność pracy, stopa bezrobocia maleje latem, a rośnie w miesiącach zimowych. Wynika to z sezonowości produkcji w niektórych dziedzinach gospodarki, np. w sektorze budowlanym, rolniczym czy turystycznym.

---

[18] W. Wojciechowski, *Skąd się bierze bezrobocie?*, Forum Obywatelskiego Rozwoju, Warszawa 2008, s. 8.
[19] *Ibidem*, s. 9.

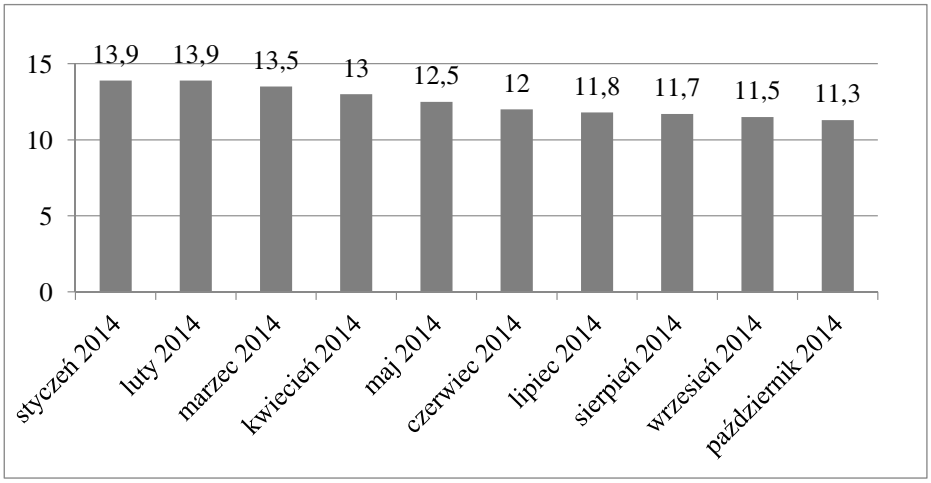

Rysunek 1. Stopa bezrobocia w Polsce (do aktywnych zawodowo) w Polsce od stycznia do października 2014 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS[20].

3. Stopa bezrobocia według województw w 2014 roku

Stopa bezrobocia uzależniona jest nie tylko od czynników sezonowych, ale również pod względem regionalnym. W związku z tym, że rynek pracy jest zróżnicowany pod względem terytorialnym, należy dokonać analizy bezrobocia uwzględniając podział na województwa. Na podstawie danych opublikowanych przez ZUS, na rysunku 2 przedstawiono stopę bezrobocia w Polsce na koniec października 2014 r. w kolejności od województwa z najwyższą stopą bezrobocia do województwa z najniższą stopą bezrobocia. Na podstawie zgromadzonych danych zauważyć można, że województwo warmińsko-mazurskie odnotowuje najwyższą stopę bezrobocia na poziomie 18,1%. Z kolei najniższą stopę bezrobocia na poziomie 7,7% zarejestrowano w województwie wielkopolskim. W sześciu województwach odnotowuje się niższą stopę bezrobocia w porównaniu do średniej miesięcznej stopy bezrobocia w Polsce w październiku 2014 będącej na poziomie 11,3%. Należą do nich następujące województwa: wielkopolskie, śląskie, małopolskie, mazowieckie, dolnośląskie i pomorskie.

Analiza danych pod kątem województw wykazała, że najwyższą stopę bezrobocia odnotowuje województwo warmińsko-mazurskie. Pomimo wielu programów strukturalnych region ten jest wciąż pozbawiony ważnych inwestycji drogowych oraz wodno-kanalizacyjnych. Nie wszędzie może powstać i rozwijać

[20] Strona oficjalna GUS, http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2014,4,1.html [dostep: 30.11.2014].

się w równym stopniu przemysł ciężki, lekki, czy wydobywczy. Zależy to od położenia geograficznego, renty geograficznej, źródeł pochodzenia surowców, szlaków komunikacyjnych, itd. Aby region słynący z licznych jezior i lasów mógł w pełni wykorzystywać swoje walory regionalne, wymagane jest stworzenie dobrej infrastruktury drogowej i kolejowej, ponoszenie odpowiednich nakładów na ochronę środowiska i międzynarodowa promocja regionu. Poza komfortem w miejscu pobytu liczy się również dostępność. To bezwzględnie pomoże w zmniejszeniu bezrobocia, chociaż nie uchroni przed sezonowością. Dla porównania można ocenić można cechy województwa śląskiego w tym zakresie. Pomijając tradycje przemysłowe regionu, dzięki silnemu politycznemu lobbowaniu regionu należy on do jednego z najlepszą infrastrukturą transportową w kraju i poziomem dostępności, co skutecznie zwiększa jego konkurencyjność dla potencjalnych inwestorów w stosunku do reszty kraju i plasuje wśród regionów o najniższym bezrobociu.

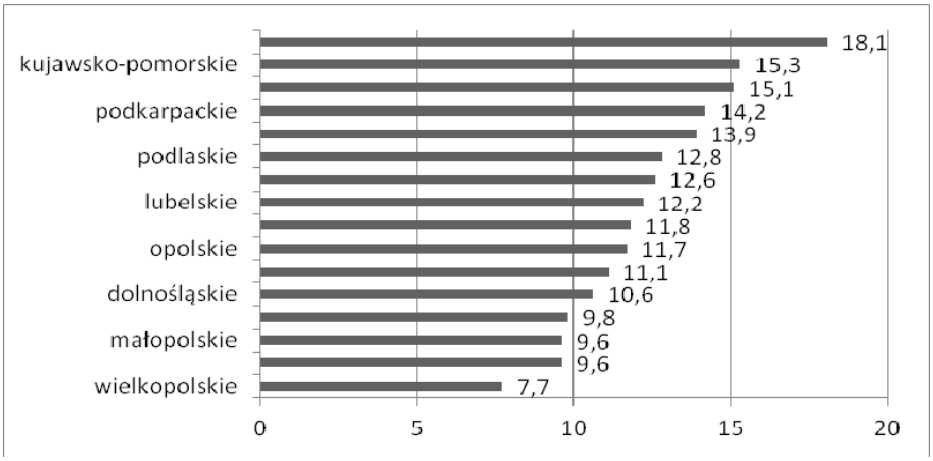

Rysunek 2. Stopa bezrobocia w Polsce (do aktywnych zawodowo) według województw na koniec października 2014 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS[21].

Podsumowanie

W jaki sposób przyczynić się do spadku bezrobocia? Pierwszą propozycją rozwiązania może być próba zróżnicowania pensji minimalnej w zależności od regionu. Analiza stopy bezrobocia ze względu na podział województw wykazała

[21] Strona oficjalna GUS, http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5473/1/33/1/miesieczna_informacja_o_bezrobociu_rejestrowanym_w_polsce_w_pazdzierniku_2014.pdf [dostep: 30.11.2014].

znaczne dysproporcje między różnymi częściami kraju. W związku z tym, obniżenie kosztów pracy w województwach o wysokiej stopie bezrobocia może zachęcić pracodawców do tworzenia nowych miejsc pracy, co w konsekwencji przyczyni się do obniżenia stopy bezrobocia. Jednak wskazać należy na mankamenty takiego rozwiązania Obniżenie kosztów pracy w skali wybranych regionów może spowodować jednocześnie spadek kosztów produkcji, a następnie cen towarów, a co za tym idzie, wzrostu konkurencyjności w stosunku do podmiotów z terenów utrzymujących wyższe koszty pracy. Istnieje również ryzyko, że przedsiębiorcy zaczną wykorzystywać regiony uprzywilejowane i przenosić swoje siedziby fikcyjnie, aby tym samym obniżyć koszty pracy. W wyniku tego nastąpić może zaburzenie konkurencji. Dlatego też zróżnicowanie kosztów pracy w skali regionalnej mogłoby przynieść pozytywne skutki tylko i wyłączenie w oparciu o dobrze zaplanowane regulacje prawne, które pomogłyby ograniczyć możliwe nadużycia.

Kolejnym sposobem na obniżenie poziomu bezrobocia jest redukcja kosztów pracy, np. poprzez ograniczenie pomocy socjalnej, co w konsekwencji doprowadzi do zmniejszenia wydatków państwa. Wysoka dysproporcja pomiędzy świadczeniami socjalnymi a minimalnym wynagrodzeniem netto dla pracownika również skutecznie zniechęci do korzystania z tej formy utrzymania, a pracownicy pozbawieni części przywilejów socjalnych będą z większym szacunkiem odnosić się do przywileju pracy.

Decydujący głos w kwestii wyboru sposobu i formy walki z bezrobociem ma rząd. Niezależnie od licznych pomysłów, które cieszą się większym lub mniejszym uznaniem społeczeństwa, warto pamiętać, że to przedsiębiorcy na podstawie uwarunkowań zewnętrznych, ostatecznie podejmują decyzję o rodzaju, miejscu i sposobie prowadzenia działalności. Chcąc zachęcić do inwestowania, ustawodawca musi zrobić wszystko, aby stworzyć nie tylko jasne, ale i korzystne ramy prowadzenia biznesu. Nierzadko kojarzy się to z koniecznością stosowania preferencyjnych warunków w postaci obniżenia kosztów pracy, ale pamiętać należy, że to właśnie pracodawcy przez inwestycje są warunkiem wzrostu gospodarczego, stałych wpływów do budżetu i nikt inny jak właśnie przedsiębiorcy oferują nam miejsca pracy i wypłacają wynagrodzenia.

Bibliografia

Kabaj M.. *Niektóre czynniki determinujące wzrost zatrudnienia w UE i w USA* [w:] *Rynek pracy w wybranych krajach. Metody przeciwdziałania bezrobociu*, red. E. Kryńska, Warszawa 1999.

Wojciechowski W., *Skąd się bierze bezrobocie*?, Forum Obywatelskiego Rozwoju, Warszawa 2008.

Strona oficjalna GUS, http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/miesieczna-informacja-o-bezrobociu-rejestrowanym-w-polsce-w-pazdzierniku-2014-roku,1,33.html.

Strona oficjalna GUS, http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-w-latach-1990-2014,4,1.html.

Strona oficjalna ZUS, http://www.zus.pl/seminariaprognozy/default.asp?p=1&id=35.

Streszczenie

W jaki sposób obniżyć poziom bezrobocia? W skali krajowej polityki gospodarczej i praktycznych instrumentów stosowanych na świecie wskazywanych jest wiele rozwiązań. W niniejszym artykule przedstawiony został jeden czynnik, który wywiera istotny wpływ na stopę bezrobocia, a mianowicie koszty pracy. W tym celu dokonano analizy kosztów pracy w Polsce ponoszonych w 2014 r. przez pracodawcę z tytułu zatrudnienia pracownika na umowę o pracę dla płacy minimalnej. Następnie przy wykorzystaniu najnowszych danych opublikowanych przez GUS, przedstawiony został poziom i struktura bezrobocia w Polsce od stycznia do października 2014 r. W dalszej części artykułu przedstawiono zróżnicowanie poziomu stopy bezrobocia dla województw w Polsce opartych na danych na koniec października 2014 r. Na zakończenie wskazane zostały propozycje, w jaki sposób można starać się wpłynąć na obniżenie stopy bezrobocia.

Słowa kluczowe: bezrobocie, stopa bezrobocia, koszty pracy, rynek pracy

LABOUR COSTS AND UNEMPLOYMENT IN POLAND IN 2014

Summary

How to reduce the level of unemployment? There are many solutions indicated on a scale of national economic policy and practical instruments used in the world. In this paper there was presented one factor that has a significant impact on the unemployment rate, namely labor costs. For this purpose, an analysis has been made in labor costs incurred in 2014 by the employer in respect of employment of a employee under an employment contract for minimum wage. Then, using the latest data released by the Central Statistical Office, there was presented the level and structure of unemployment in Poland from January to October 2014. The next part of the paper presents different levels of unemployment rates for provinces in Poland based on data from the end of October 2014. At the end there were proposals recommended in what way it is possible to try to help to reduce the unemployment rate.